

Heydər Əliyev: Mən elə bir qərar verməmişəm

Ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi ərafəsində redaksiyamızın hörmətli qonaqlarından biri də Bakı Dövlət Universitetinin sabiq rektoru, respublikanın keçmiş təhsil naziri Misir Mərdanov oldu. Oxuduqlarımızdan və eşitdiklərimizdən, təbii ki, fəaliyyəti dövrü gözümüz önündə keçdiyindən bilirəm ki, Misir müəllim Heydər Əliyev məktəbinin yetirməsi və ulu öndərin irsinə son dərəcə sədaqətli şəxslərdən biridir. Heydər Əliyev komandasının diqqət mərkəzində olan nazirlərdən biri kimi Misir müəllimin ulu öndərlə bağlı çox zəngin və son dərəcə maraqlı xatirələri var. Onunla söhbətimizin əsas mövzusu da məhz həmin xatirələrlə bağlıdır.

– Misir müəllim, redaksiyamıza xoş gəlmisiniz. Heydər Əliyevin sərəncamı ilə Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, sonra isə müstəqil Azərbaycanın təhsil naziri olmuş Misir Mərdanovun ulu öndərlə ilk tanışlığı, yəqin ki, bu təyinatlardan çox-çox əvvəllər başlayıb?

– Bəli. 1975-ci ilin avqust ayı idi. O zaman Bakı Dövlət Universitetində dosent vəzifəsində işləyirdim. Ali məktəblərə qəbul imtahanlarının qızgın vaxtı idi. Bir gün əvvəl bəzə bildirdilər ki, sabah Heydər Əliyev qəbul imtahanlarının gedişini izləmək üçün universitetə gələcək. Həmin gün saat 12-də mən və qəbul imtahanında iştirak etməyən digər müəllimlər auditoriyada oturub abituriyentlərin yazı işlərini yoxlayırdıq. Dəhlizdə mühafizə xidməti görünəndə başa düşdük ki, Heydər Əliyev gəlir. Bir azdan Heydər Əliyev otağa daxil oldu. Onu MK katibləri, təhsil naziri, rektor, prorektorlar və başqa şəxslər müşayiət edirdilər. İlk dəfə idi ki, Heydər Əliyevi belə yaxından görürdüm. Ulu öndər gözəlmədiyimiz bir şəkildə təhsil sistemində mövcud olan problemlər, ali məktəblərdəki vəziyyət, qəbul imtahanlarının ədalətli götürülməsi, müəllimlərin vicdanlı olması, aspirantura haqqında açıq söhbət etməyə başladı. Xeyli danışandan sonra düşündükdü ki, elə bu cür də çıxıb başqa auditoriyalara gedəcək. Amma belə olmadı. Sözü bitirir-bitirmək, dedi ki, bəlkə kimsə sənə sözlə var? Belə vəziyyətdə sual vermək cəsaret tələb edirdi və heç kəs gözəlmirdi ki, kimsə haqqında əfsanələr gəzən Heydər Əliyevə sual vermək fikrinə düşür. Amma belə olmadı. Heydər Əliyev artıq səmimi söhbət ilə auditoriyadakı gərginliyi aradan qaldırır və bizimlə açıq dialoq üçün imkan yaratmışdı. Amma Heydər Əliyevi müşayiət edənlərin eksseriyetinin üzündən aydın oxunurdu ki, onlar bizim ulu öndərə sual verməyimizi istəmirlər. Buna baxmayaraq, fürsətdən istifadə edən gənc professor Valeri Salayev daha cəsəretli tərpəniş dedi: "Yoldaş Əliyev, mənim sualım var". Dedi: "Buyur, eşidirəm, Professor dedi: "Sizin adınızdan göstərib gəlib ki, məzunlar aspirantura qəbul olamıdım əvvəl mütləq, ən azı, iki illik iş stajına malik olmalıdır. Amma bu halda biz yüksək elmi potensiala malik kadrları itiririk. Oğlanların çoxu iki illiyə hərbi xidmətə gedir və təhsildən üzə düşür. Onlar gərək öz ixtisasları üzrə fasiləsiz məşğul olsunlar. Məsələn, mən ixtisasca riyaziyyatçıyam".

Təhsil naziri, rektor, parkom narahat görkəmdə Valeriye, sonra da Heydər Əliyevə baxdı. Hamı birinci katibin bu qəfil suala necə reaksiya verəcəyini gözləyirdi. Heydər Əliyevin cavabı isə vəziyyəti xeyli yüngəltirdi.

Ümummilli lider dedi: "Mən elə bir qərar verməmişəm. Mənim dediklərim humanitar sahələrə, xüsusilə hüquqşünaslara aiddir. Siz düz deyinirsiniz, fundamental elm sahələrində, o cümlədən fizikada, riyaziyyatda gərək məzunlar qarşısında belə tələb qoyulmasın". Yarıdakılara üzünü tutub dedi, bu məsələni qaydaya salın. Bu gənc professorun haqlıdır. Başqa kəmin sualı var? Buradaca qeyd edim ki, professorun qaldırdığı məsələ bununla da öz həllini tapdı və fundamental elm sahələrində aspirantura təhsili almaq istəyən gənclərdən daha minimum iş stajı tələb olunmadı.

Heydər Əliyevin gənc professorun sualına reaksiyası, başqalarını da cəsarətləndirdi. Bu dəfə elmlər nazirinin Binəli Musayev əlini qaldırdı və Heydər Əliyevin işarəsindən sonra dedi: "Yoldaş Əliyev, mənim 32 yaşım var. Ailəliyəm, 3 övladım var. Amma hələ də mənzilim yoxdur. Kirayədə yaşayıram. Belə şəraitdə elmə məşğul olmaq çox çətindir. Xahiş edirəm, mənzil problemimin həllində kömək göstərsəniz". Bu sual Heydər Əliyevlə gələnlərin qətiyyətinə üyincə olmadı və çox narahat baxışlarla respublika rəhbərinin cavabına diqqət kəsiltdilər. Məhz bu suala cavabından sonra Heydər Əliyevin bir daha nə qədər böyük şəxsiyyət olduğunu heyran oldum. Ulu öndər gülümsünüb dayanırdan Nyuton, Eynşteyn və ona yaxın dünyalara məşhur alimin adını çəkdi və onların normal məişət şəraitli olmadan elmdə əldə etdikləri yüksək nailiyyətləri sadaladı. Sonra isə dedi: "Müəllim, siz bilirsinizmi, bu alimlərin eksseriyəti öz elmi əsərlərini rahat şəraitli olmadan, əsasən, kitabxanalarda yaradıblar? Hatta döşəmədə əsərlər yazan alimlər də

olub. Ona görə də alimin kəşfə etməsi üçün evin olması əsas şərt deyil. Əlbəttə, ev olsa, yaxşıdır. Mən həmişə çalışırım ki, nəinki alimlərimiz, hər bir vətəndaşımız normal şəraitdə yaşasın. Siz də imkan daxilində kömək göstəriləcəkdir". Ümummilli lider, hətta onu da dedi ki, sizə ev verərik, amma sizin həyat yoldaşınız deyəcək, evə bülülür çıxaraq, mebel və başqa əşyalar da lazımdır. Sənin maaşın da buna çatmayacaq və məcbur olub başqa işlərlə məşğul olacaqsan". Binəli müəllimə, həqiqətən də, müəyyən vaxtdan sonra ev verdilər. İlk görüş məndə belə xoş təəssürat yaratdı.

– Misir müəllim, Azərbaycanlı tələbələrin ittifaqın tanınmış ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi ideyası bilavasitə Heydər Əliyevin ideyası idi?

– Azərbaycanda belə tədbirlər ötən əsrin 20-ci, sonra 30-cu illərində olub. Xalq Cümhuriyyəti dövründə hər il 100 azərbaycanlı tələbənin xaricə təhsil almağa göndərilməsi halları olub. Amma sonralar bunu layiqincə həyata keçirməyiblər və az bir vaxtdan sonra unuduldu. Lakin 1969-cu ildən respublikamıza rəhbərlik edən Heydər Əliyev bu məsələ ilə ciddi maraqlanmağa başlayıb. Təhsil məsələləri üzrə nazirliklərin və müvafiq orqanların rəhbərlərini çağıraraq məsələni dərindən araşdırıb. Məsələn, soruşub neçə tələbə göndərsəniz? Deyiblər, 50. Siyahını alıb baxıb, görüb ki, onların 45 nəfəri qeyri-millətdən olan tələbələrdir. Mərkəzi Komitənin katibini, təhsil nazirini danlayıb ki, bu yerlər azərbaycanlı tələbələrə ayrılıb. Niyə bura başqa millətlərin nümayəndələrini göndərsəniz? O, bəzən bunu toplantılarda açıq söyləyirdi. Heydər Əliyev ilk vaxtdan bu məsələyə çox ciddi yanaşdı. Nəticədə, SSRİ-nin ayrı-ayrı tanınmış və nüfuzlu ali məktəblərinə göndərilən azərbaycanlı tələbələrini sayı ildən-ildən artırmağa başladı. Sonralar isə 800, bəzən mən nəfər tələbənə respublikadan kənar ali məktəblərə oxumağa göndərdirdik. Bu elə də sadə bir iş deyildi. Bir tərəfdən, mərkəzdən yerlər almaq lazımdı. Digər tərəfdən, o, institutlar tələb edirdilər ki, abituriyentlər gəlib qəbul imtahanlarını daxil olacaqları ali məktəblərdə versinlər. Heydər Əliyev deyirdi, yox, bizim uşaqlar rus dilini zəif bilir, imtahanları burada verəcəklər, orada isə gəlib təhsil müddətində rus dilini öyrənəcəklər.

Həmin illərdə Bakı Dövlət Universitetində bu işlərə mən baxırdım. Əvvəlcə universitetə 200 yer verildirdi. Məsələn, bir il əvvəl bildirdik ki, Moskva, Leningrad, Rostov və s. dövlət universitetlərinə ne qədər yer ayrılıb. Heydər Əliyev məsələni elə qoymuşdu ki, periferiya ali məktəbləri olmasın, mərkəzi şəhərlərin nüfuzlu universitetləri olsun. Tələb edirdi ki, göndərilən tələbələr arasında azərbaycanlılar eksseriyət təşkil etsin.

Ulu öndərin bu məsələyə xüsusi diqqət yetirməsini və bu işi seve-seve həyata keçirməsini təsdiq edən faktlardan biri də bu idi ki, o, hər il tələbələrin SSRİ-nin ali məktəblərinə yola salınması mərasimlərində şəxsən iştirak edirdi, onların Moskvaya və başqa şəhərlərə aparılması üçün xüsusi təyyarələr ayrılırdı, yol xərci verilirdi. Eyni zamanda, o, tələbələrimizin oradakı yaşayış şəraitinin təmin olunmasını daim diqqətdə saxlayırdı. Bundan əlavə, Heydər Əliyev hansı şəhərə gəldisə, orada ilk görüşüdüğü ali məktəbdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr olurdu. Onların təhsil aldığı ali məktəblərin rəhbərləri ilə görüşürdü, tələbələrimizin təhsili ilə maraqlanırdı, problemlərinin olub-olmamasını aydınlaşdırır və onların həllinə kömək edirdi. Çox vaxt belə səfərlər zamanı Azərbaycanın ali və orta təhsil naziri onu müşayiət edirdi.

Heydər Əliyev qısa müddətdə 15 min azərbaycanlı gənci SSRİ-nin ən nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almağa göndərib. Yeri gəlmişkən, 1998-ci il martın 25-də mən Azərbaycan Respublikası-

nın təhsil naziri təyin edəndə qəbul etdi və 2 saata qədər mənimlə söhbət etdi, bir çox məsələlərdən danışdı. Sonra dedi: "Sən bilirsənmi o zaman mən SSRİ-nin tanınmış ali məktəblərinə minlərlə azərbaycanlı tələbə göndərməmişəm təhsil almağa?" Mən də ona ətraflı məlumat verdim. Dedi: "Bu çox yaxşı oldu. İndi sən mənim o adamlarla görüşümü təşkil edə bilərsənmi?" Cavab verdim ki, bəli. Dərhal hazırlıqlara başladığı və 1998-ci il avqustun 31-də indiki Heydər Əliyev Sarayında onun həmin dövrün məzunları ilə təntənəli görüşünü keçirdik. Bildiyiniz kimi, bir neçə gün bundan əvvəl Azərbaycanın Nazirlər Kabineti Heydər Əliyevin 100 illiyi münasibətilə yənə həmin salonda "naqərodniq" adı ilə məşhur olan həmin məzunlarla görüş keçirdi.

Yeri gəlmişkən, bununla bağlı bir xatirəmi danışmaq istəyirəm. Mən təhsil naziri vəzifəsinə təyin olundandan bir müddət sonra günlərin birində Azərbaycanın keçmiş ali və orta ixtisas təhsili naziri Qurban Əliyev qəbuluma gəldi və görüşükdük. O, Heydər Əliyevin müttəfiq respublikaların ali məktəblərinə tələbə göndərməsi haqqında çox maraqlı bir məqamı xatırladı və dedi: "Nazir vəzifəsində işlədiyim vaxtlarda hər il iyul ayının ikinci yarısında Heydər Əliyev mənə Moskvaya-SSRİ-nin ali və orta ixtisas təhsil naziri Yelyutinun qəbuluna göndərdi. Deyirdi, "Get, otel Yelyutinun yanında, ona danışmışam, eger ali məktəblərdə başqa respublikalar üçün nəzərdə tutulmuş yerlərdən boş qalanları varsa, o, həmin yerləri Azərbaycana verəcək. Get, onunla bu məsələləri müzakirə et! Hər il gedirdim və Yelyutin mənə çox hörmətlə qəbul edirdi və deyirdi, Heydər Əliyevlə mənimlə danış. Hər gələndə 100-200 yer götürürdük ki, azərbaycanlılar qəbul olunub gedib oxusunlar."

Daha bir vacib məsələ də Heydər Əliyevin hərbi kadrlar hazırlanmasına xüsusi əhəmiyyət verməsi idi. O bildirdi ki, azərbaycanlı gəncləri tikinti hərbi hissələrinə xidmətə aparırlar və onlara hərbi peşələri öyrənməyə imkan verirlər. Ümummilli lider o zaman məsələ qoydu ki, hər il SSRİ-nin hərbi məktəblərinə 200-300 azərbaycanlı gənc qəbul edil-məlidir. Buna da nail oldu.

Heydər Əliyevin bundan da vacib və son dərəcə əhəmiyyətli xidmətlərindən biri də məhz onun ciddi səyləri nəticəsində Bakıda Cəmiş Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yaradılması oldu. Bu da çox böyük çətinliklə yaranırdı. Çünki o zaman SSRİ-nin iki şəhərində belə məktəb var idi. Heydər Əliyev Moskvanı çox incə bir siyasi gedişlə razı saldı ki, Azərbaycanda da belə məktəb açılısın və onun açılışını 10 Oktyabr inqilabı gününə saldı ki, buna başqa don geydirməsinlər. İndi bu məktəbin yüzlərlə zabiti müstəqil Azərbaycandanızın Silahlı Qüvvələrinin əsas general və zabiti korpusunu təşkil edir.

– Misir müəllim, bildiyimə görə, Moskva Heydər Əliyevə müstəqil hərbi məktəb deyil, Naximov və ya Suvorov adına hərbi məktəblərin filiallarının açılmasını təklif edib. Amma Heydər Əliyev bu təklifi qəbul etməyib...

– Bəli, düz deyirsiniz. Mən bir qədər bu məsələnin tarixçəsini öyrənib kitabımda da qeyd etmişəm. Heydər Əliyev bu məsələdə çox diplomatik bir gediş edib. O zaman bu tədris ocağına hərbi məktəb adı qoyulmırdı, çünki Kremldə buna imkan verməzdi. Heydər Əliyev həmin illərdə Azərbaycanın təhsil naziri olan Mehdi Mehdiyadəyə tapşırıb ki, Maarif Nazirliyinin kollegiya iclasını çağırınsın və orada internat məktəblərinin vəziyyətini müzakirə etsin. O vaxt Bakıda bu tipdə riyaziyyat və kimya təmayüllü internat məktəbləri var idi. Mehdi müəllimə tapşırıb ki, məsələ qaldırın ki, Azərbaycanda hərbi təmayüllü məktəbin açılmasına ehtiyac var. Maarif Nazirliyi də onun dediyi kimi kollegiyada belə bir qərar çıxarıb Azərbaycan KP MK-ya göndərib. Heydər Əliyev onu müzakirə edir və Moskvaya deyir ki, biz hərbi təmayüllü internat məktəbi açırıq.

Onu da deyim ki, Heydər Əliyev sanki o məktəblə nəfəs alırdı. Mən şəxsən buna şahidəm. Nazir kimi fəaliyyətə başlayandan sonra hər il mayın 10-da, Heydər Əliyevin ad günündə bütün dövlət adamları, nazirlər gedib Cəmiş Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin kənarında düzülürdük. Heydər Əliyev gəlib orada çıxış edirdi, müdavimləri və müəllimləri təbrik edirdi. Ümummilli liderin 2002-ci ildə hərbi gənclər qarşısındakı o heyratəmiz çıxışını, yəqin ki, xatırlayırsınız. Biz zalda oturmuşduq. Heydər Əliyev tribunada çıxış edəndə qəfilənə dedi, "məni vurdular" və yixildi. Bütün salon lərzəyə gəldi. Hamı dəhşət içində idi. Mühafizəçilər apardılar və 20 dəqiqəlik fasilə elan olundu. Düşündükdük ki, o qayıtmayacaq. Bir də baxdı ki, Heydər Əliyev yənə həmin əzəmətlə gəldi. Tribunada çıxışını davam etdirdi və bir də yixildi. Sonralar dedilər ki, ikinci dəfə yixiləndə onun yeddici qabırğası sinibmiş. Həkimlər, mühafizəçilər, qohum-əqrəba yalvarıb ki, olmaz, sən xəstəxanaya getməlisən. Deyib: "Yox, mən niqami bitirməyiyəm". O, üçüncü dəfə salona gəldi, çıxış etdi və salonu mətin addımlarla tərk etdi.

Bu gediş ilə Heydər Əliyev sübut etdi ki, o, Ali Baş Komandan. Ali Baş Komandanın vəzifəsinə münasibəti olub. Mən 1969-cu ildə universiteti bitirəndən sonra Bakıda işləməyə başladım. Atam hər dəfə Bakıya, yanıma gələrdi və deyərdi: "Ermənilər danışıb ki, Azərbaycana təzə bir rəhbər gəlib, Heydər Əliyev. O, çox böyük adam olacaq. Ondan çox qorxurdular və ehtiyat edirdilər". O adam da Ermənistan KP MK-nın katibi olub və deyib: "Cumayil, o (Heydər Əliyev) çox qabiliyyətli və istedadlı bir adamdır". Qorxa-qorxa danışıqlarının da səbəbi o olub ki, çirkin niyyətlərinin qarşısını kəsəcək bir adamın hakimiyyətə gəldiyini başa düşüblər.

– Mən Qərbi azərbaycanlıyam və orta məktəbi də orada bitirmişəm. Atam Qərbi Azərbaycanda müxtəlif vəzifələrdə işləyib. Ona görə də yüksək vəzifəli ermənilərlə münasibəti olub. Mən 1969-cu ildə universiteti bitirəndən sonra Bakıda işləməyə başladım. Atam hər dəfə Bakıya, yanıma gələrdi və deyərdi: "Ermənilər danışıb ki, Azərbaycana təzə bir rəhbər gəlib, Heydər Əliyev. O, çox böyük adam olacaq. Ondan çox qorxurdular və ehtiyat edirdilər". O adam da Ermənistan KP MK-nın katibi olub və deyib: "Cumayil, o (Heydər Əliyev) çox qabiliyyətli və istedadlı bir adamdır". Qorxa-qorxa danışıqlarının da səbəbi o olub ki, çirkin niyyətlərinin qarşısını kəsəcək bir adamın hakimiyyətə gəldiyini başa düşüblər.

Həyat tarixçəmdə Heydər Əliyevin imzası, mənə heç bir adamım olmaya-olmaya Bakı Dövlət Universitetinə rektor təyin etmişdir. İki ayım orada işləyəndən sonra mənə Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri təyin edib. Mənə Əməkdar elm xadimi fəxri adı verib. Bundan artıq və bundan böyük nə ola bilirdi həyatımda? Əgər o mənə etimad göstərsə, demək mənə layiq bilib, etibar edib.

– Misir müəllim, Heydər Əliyevin qovluq məsələsi ilə bağlı dolaşın söhbət xalq yaradıcılığıdır, yoxsa, həqiqətən, siz belə bir qovluğu ona vermişsiniz?

– Burada xalq yaradıcılığının söhbət gədə bilməz. Çünki bu qovluq məsələsinin əsas iştirakçısı mənəm. Hadisə belə olub: 1992-ci ilin sonlarında BDU-nun prorektoru işləyirdim. Bir gün kəməçli dedim ki, universitetin arxiv müdiri gəlib sizinlə görüşmək istəyir. Qəbul elədim. O dedi: "Misir müəllim, bilirəm ki, siz Heydər Əliyevin tərəfdarıdır. Cəbhəçilər gəlib, arxivdə Heydər Əliyevin qovluğunu axtarırlar". Dedim: "Heydər Əliyevin qovluğunu ola bilər arxivdə?" Həqiqətən, Heydər Əliyevlə bağlı bir qovluq var imiş və AXC hakimiyyətinin təmsilçiləri də məhz o qovluğunu axtarırmışlar. Qadın da Heydər Əliyevə sevgisindən qovluğunu

heç kimə verməyib və seyfəyə gizlətməmişdi. Sürücümlə çağırıb dedim ki, dərhal arxivə gedib həmin qovluğunu gətirsin. Düzü, özüm də ehtiyat edirdim ki, görəsən, orada hansı sənədlər ola bilər. Amma onu axtaranları da xoş niyyət güdmədikləri bəri başdan məlum idi. Çünki ölkədə Heydər Əliyev tərəfdarlarının sayı getdikcə artırdı. AXC hakimiyyəti ulu öndərin hakimiyyətə doğru yolunu müxtəlif vasitələrlə əngəlləməyə çalışırdı. Ola bilsin, həmin qovluqdan Heydər Əliyevə qarşı istifadə edə biləcəkləri hansısa sənədin çıxacağına ümid edirdilər. Bir azdan qovluq artıq məndə idi. Axşam onu özümə evə aparıdım. Baxdım, ilahi nələr var burda. Heydər Əliyevin Naxçıvan Pedaqoji Məktəbini bitirməsi haqqında attestat, universitetə qəbululla bağlı rektorun adına yazdığı ərizə, bütün yazı işləri və imtahanlardan aldığı qiymətlər haqqında sənədlər. Başqa bir maraqlı sənəd isə Heydər Əliyevin apellyasiya imtahanı tələbi idi. O, universitetin tarix fakültəsinə qəbul zamanı bütün fənlərdən "əla" qiymət alır. Yalnız rus dilindən yazdığı inşa "yaxşı" qiymət verdiklərinə görə etirazını bildirir. O zaman Heydər Əliyev artıq DTK-nın mayoru idi, görkəmli ədəbiyyatşünas alim Cəfər Xəndan isə universitetin rektoru vəzifəsində çalışırdı. Məsələ rektora da çatırdı. Cəfər Xəndan onu qəbul edir, məsələni aydınlaşdırmaq üçün qəbul komissiyasının məsul katibini yanına çağırır. Rektor öyrənir ki, Heydər Əliyev artıq universitetə qəbul olunub. Yəni, qiymətin "əla" və ya "yaxşı" olmasının nəticəyə heç bir təsiri yoxdur. Bunu görəndə Heydər Əliyevin apellyasiya tələbinə təccücübənir. Amma Heydər Əliyev xahiş edir ki, apellyasiyaya şərait yaradılsın. Nəhayət, apellyasiya nəticəsində onun yazı işinin "əla" qiymətə layiq olduğu aydınlaşdır.

– Heydər Əliyev ömrü boyu hər işdə mükəmməliyyəti, ən yüksək səviyyəyə nail olmağa çalışır və bu şəxsiyyət idi. Qovluqdan sənədləri vəzifələrdəki bu nəşir şahid olurdum. Bunu mən rəhbərlik Cəlal müəllimə dedim. O dedi ki, özündə saxla, görüşəndə verərsən.

1997-ci il fevralın 16-da Prezident Aparatından mənə zəng vurdular. Murtuz Ələsgərov artıq Milli Məclisin sədri idi. Mən isə prorektor kimi onu əvəz edirdim. Bilirdim, artıq nə məsələdir – rektor vəzifəsinə təsdiq edilmək üçün Prezidentin qəbuluna dəvət edirdilər. Qovluq ulu öndərə təqdim etdim. Aqdi, əli birinci Naxçıvan Pedaqoji Məktəbini bitirməsi haqqında attestatı götürüb baxdı və dedi: "Necə olub ki, bu sənədləri qoruyub saxlaya bilməmişsiniz? Mən onları neçə illər axtarırmışam. Xüsusən, Naxçıvanda aldığım attestatın bu qovluqda olması məni çox sevindirir!... Attestatda bütün qiymətlər əla idi. Onda da ki Heydər Əliyev Mərkəzi Komitənin birinci katibi deyildi ki, ona əla yazınsın. Həmin qovluqdan sənədlər əsasında sonralar biz professor Əli Əhmədovla "Heydər Əliyev və Bakı Dövlət Universiteti" kitabını nəşr etdirdik. Heydər Əliyev haqqında yazdığım kitab üzərində işləyərkən başa düşdüm ki, ulu öndərin irsinə hələ tam dolğunluq ilə Azərbaycan cəmiyyətinə çatdırılamıyıq. Xoşları ələ bilirdi ki, Heydər Əliyev hakimiyyətdə olub, əla bir çətinlik görməyib. Amma bu, yanlış təsəvvüdüzdür. Heydər Əliyevin həyatında ələ çətin, mürtəkbə, ağıla siğməyən çətinliklər olub ki, eşidəndə heyrat edirsən ki, yəni Heydər Əliyevə qarşı da belə ədalətsizlik etmək olarmı?

Birini danışım, qoy oxucularınız da aqah olsun. Təsəvvür edin, Heydər Əliyev 25 il milli təhlikəsizlik sistemində çalışıb. Bu qurumu təşkil edib, milliləşdirib, savadlı, ağıllı kadrlar yetişdirib. 1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayıb. 14 il Azərbaycana qurub, xarüqələr yaradıb, misilsiz xidmətlər göstərmiş və bu ölkəni ən yüksək səviyyəyə qaldırıb. Moskvaya gedəndə yaşadığı əvin qarşısında qardaşı Cəlalə verib ki, əli, bu, sənə qalsın. Rəhmətlik Cəlal müəllim danışırdı: "1989–1990-cı illər idi. Günün bir günü Mərkəzi Komitədən mənə zəng etdilər ki, o evi boşaltmaq lazımdır. Soruşdum, niyə? Dedilər, ora birinci katiblər üçündür, Heydər Əliyev üçün deyil ki". O bina da yaşayır bir nəfər mənə danışırdı ki, səhər balkona çıxdım və gördüm, Cəlal Əliyev balkonda əsəbi halda gəzişir. Bu məqamda binamızın həyatına əli mebel məhsulu gəldi və axarlarını verdilər bloka. Qaldılar Heydər Əliyev evi olan mərtəbəyə. Qapını açıb, bütün əşyaları çıxarıb məhsula yüklədilər, qapını bağlayıb və açarı götürüb çıxıb getdilər".

Təsəvvür edin, Bakın tikən, bütün Azərbaycanı bazəyən kişi paytaxta gəlir və yaşamağa yeri yoxdur. Üç gün Cəlal Əliyevin iki otaqlı evində qalır. Kim buna dözər? Heydər Əliyev dözdür. Bu da bir yana. Heydər Əliyev qardaşı Cəlalə yul təyيارəsinə Naxçıvana gedir. Təyyarədən düşəndə naxçıvanlı kişi onları görür və deyir: "Ay gidi dünyə, gör, nələri baş verir. Vaxtı ilə sən bura gələndə pişvazına rəhbərlər çıxardı, pionerlər qarşıladı, limuzinlər yan-yana düzülürdü. İndi köhnə bir "Jiqui" də aparırlar səni". Bütün bunlardan sonra yənidən siyasətə qayıtmaq, öz yerini tutmaq... Yox, bu, hər kişinin işi deyil. Bunu ancaq Heydər Əliyev bacarırdı və bacardı da.

(ardı var)

Söhbəti qələmə aldı, İlgar RÜSTƏMOV, "Xalq qəzeti"